

5. *Koncepciya rozvy`tku transportno-dorozhn`ogo kompleksu Ukrayiny` na seredn`ostrokovy`j period ta do 2020 roku // Oficijny`j sajt Ministerstva infrastruktury` Ukrayiny` [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: //www.mtu.ua*

6. *Kudry`cz`ka N.V. Transportno-dorozhnij kompleks Ukrayiny`: suchasny`j stan, problemy` ta shlyaxy` rozvy`tku: monografiya / N. V. Kudry`cz`ka. - K.: NTU, 2010. - 338 s.*

7. *Ofy`cy`al`nyj sajt My`ny`sterstva y`nfrastruktury` Ukray`ny [Электронный ресурс]. - Rezhy`m dostupa: http://mtu.gov.ua*

8. *Oficijny`j sajt Derzhavnogo komitetu staty`sty`ky` Ukrayiny` [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/.*

***Рецензент:** Балджи М.Д., д.е.н., зав. кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету.*

19.12.2014

УДК 336.6

Гордєєва-Герасимова Людмила

ПЛАНУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ФІНАНСОВОЇ БАЗИ РЕГІОНУ НА ОСНОВІ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ
У статті надається визначення фінансової бази регіону (ФБР) та її складових елементів. Розглядається фінансова база регіону як його фінансовий план, який потребує якісного прогнозування з точки зору оптимального співвідношення грошових надходжень за певний період з витратами, що направлені на економічний розвиток регіону. Для цього пропонується використовувати програмно-цільовий метод (ПЦМ) планування, який успішно застосовується до такого складового елемента фінансової бази регіону, як бюджет. Перевагою цього методу на іншими методами планування є застосування результативних показників виконання програм. Модель програмно-цільового методу планування має єдиний методологічний підхід до планування витрат і дає змогу впроваджувати його в усі елементи фінансової бази регіону. Використання цього методу показано на прикладі такого елемента

ФБР, як «Підприємництво».

Ключові слова: фінансова база регіону, програмно-цільовий метод планування, фінансовий план регіону, результативні показники виконання програм планування.

Гордеева-Герасимова Людмила

ПЛАНИРОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ФИНАНСОВОЙ БАЗЫ РЕГИОНА НА ОСНОВЕ ПРОГРАММНО-ЦЕЛЕВОГО МЕТОДА

В статье дается определение базы региона (ФБР) и ее составляющих элементов. Рассматривается финансовая база региона как его финансовый план, который требует качественного прогнозирования с точки зрения оптимального соотношения денежных поступлений за определенный период с затратами, которые направлены на экономическое развитие региона. Для этого предлагается использовать программно-целевой метод (ПЦМ) планирования, который успешно применяется к такому составляющему элементу финансовой базы региона, как бюджет. Преимуществом этого метода перед другими методами планирования заключается в применение результативных показателей выполнения программ. Модель программно-целевого метода планирования имеет единый методологический подход к планированию расходов и позволяет внедрять его во все элементы финансовой базы региона. Использование этого метода показано на примере такого элемента ФБР, как «Предпринимательство».

Ключевые слова: финансовая база региона, программно-целевой метод планирования, финансовый план региона, результативные показатели выполнения программ планирования.

Gordeyeva-Gerasimova Ludmila

PLANNING ELEMENTS OF THE FINANCIAL BASE OF THE REGION BASED ON PROGRAM-TARGET METHOD

In this paper we present a definition of the financial base of the region and its components. The financial base of the region is considered as its financial plan that requires forecasting to determine the optimal ratio of cash flows for the period of expenditure aimed at economic development of the region. For this purpose the use of a program-target method of

planning, which has been successfully applied to the constituent element of the financial base of the region a budget. The advantage of this method to other methods of planning is the use of performance indicators program implementation. Model program-target method of planning a has a single methodological approach to planning costs and allows you to apply to all elements of the financial base of the region. Using this method, shown on example by the this element FBR as the «Entrepreneurship».

Keywords: financial base of the region, program-target method of planning, financial plan for the region, effective indicators of planning programs execution.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасній економічній літературі поняттю «фінансова база регіону» та її плануванню приділяється замало уваги. Між тим обсяг фінансової бази регіону, яку поряд з такими показниками, як «виробнича база регіону» займає все більш важливе місце у характеристиках господарчої та виробничої діяльності кожного регіону у контексті проведення сучасних економічних реформ.

На відміну від інших визначень, з нашої точки зору фінансова база регіону (ФБР) – це загальнорегіональний вартісний фонд, що утворюється на кожній території регіонів і складається із багатьох грошових фондів: Зведеного бюджету регіону, позабюджетних фондів, кредитних ресурсів, фінансів підприємств, у тому числі підприємництва, інноваційно-інвестиційного фонду та грошових потоків, що їх об'єднують.

Особливості побудови фінансової бази регіону зумовлює проблему обрання методу планування не тільки ФБР в цілому, а і її окремих складових елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі розроблення методики планування бюджетів, кошторисів підприємств і організацій у своїй працях приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених, наприклад таких, як М.К. Бондарчук [1], П.М. Боровик [2], Коваль [3], М. Крупака [4], С.О. Левицька [5], Ц.Г. Огонь [6], Г.О. Сукрушева [8], І.Є. Януль [9] та інші.

Перші спроби запровадження програмно-цільового методу планування відносяться до Сполучених Штатів Америки і припадають на кінець 1940-х років. Через деякий час популярність

цього методу зменшилася, але на початку 1970-х він знову був у полі зору фахівців.

Програмно-цільовий метод (ПЦМ) складання бюджету бере свій початок в Україні з удосконалення бюджетів на рівні органів місцевого самоврядування.

Проаналізувавши наукові розробки цих вчених та інші публікації з даної проблеми, зазначимо, що ПЦМ застосовується переважно до такого елемента фінансової бази регіону, як бюджет, що є обмеженим підходом до його використання. Даний метод можливо досить успішно застосовувати і до планування інших складових елементів ФБР.

Постановка завдання. Основною метою даної статті є обґрунтувати та надати оптимальний варіант формули ФБР. Показати приклад практичного використання ПЦМ відносно такого елемента ФБР як «Підприємство» (на приклади Дніпропетровської обл.).

Викладення основного матеріалу. Фінансова база є не тільки агрегатованим показником її доходів та елементів, а і повинна стати фінансовим планом розвитку регіону. Як і кожний фінансовий план, він має як доходну, так і витратну частину, а також сальдо (як позитивне, так і негативне). Тому важливо представити фінансову базу регіону з точки зору такого фінансового плану. Тоді запропонований нами формат фінансової бази регіону має наступний вигляд:

$$\sum_{i=1}^n ДФБ = \sum_{i=1}^m ВФБ \pm С, \quad (1)$$

де $\sum_{i=1}^n ДФБ$ – сума доходів фінансової бази регіону у розрізі усіх її елементів за певний період, грн.;

$\sum_{i=1}^m ВФБ$ – сума витрат з фінансової бази території у розрізі усіх видів витрат за той же період, грн.;

$С$ – позитивне чи негативне сальдо в ФБР;

n – кількість джерел доходів;

m – кількість видів витрат.

Оптимальний варіант визначеної нами формули має вигляд:

$$\sum_{i=1}^n D\Phi B = \sum_{i=1}^m B\Phi B. \quad (2)$$

По суті, як головний фінансовий план регіону, він повинен розроблятися у загальному контексті розробки тих показників, що формують «Програми соціально-економічного та культурного розвитку Дніпропетровської обл.» на конкретний рік. Усі компоненти для прорахування, планування та прогнозування фінансової бази регіону знаходяться в цій програмі, тільки вони надаються розрізнено, по підрозділах, і поділяються на такі блоки:

- а) шляхи розв'язання головних проблем соціально-економічного розвитку області;
- б) створення умов для забезпечення економічного зростання, у т. ч. фінансовий стан суб'єктів господарювання, податково-бюджетна діяльність, грошово-кредитна діяльність;
- в) підвищення стандартів життя;
- г) модернізація інфраструктури та базових секторів та інше.

Задача зводиться до того, щоб із перелічених нами блоків скомпонувати такий фінансовий план, який надав би змогу не тільки мати уяву про обсяги грошових коштів, що формуються на території за певний період, але і зіставити їх із тими витратами, що знадобляться на економічний розвиток регіону у майбутньому. Більш того, важливо зробити прогнозну оцінку фінансової бази Дніпропетровського регіону на найближчу перспективу – 5-7 років.

Як ми вже зауважили, для використання показника обсягу фінансової бази регіону необхідно оптимізувати і збалансувати обсяги доходів території з її витратами, які теж потребують прорахунку. Існує багато методів планування фінансових показників, але у нашому випадку для визначення витрат по регіону найбільше підходить метод програмно-цільового планування.

На відміну від інших методів планування, ПЦМ пов'язує ресурси програми з її результатом і надає особливого значення поняттям «продуктивності» й «результативності» програми. ПЦМ зосереджує увагу на тому, як найкраще використати обмежені ресурси для досягнення бажаного результату. В Україні з її нестабільним економічним розвитком переваги методу очевидні, бо він дає можливість уповноваженим органам влади найефективніше

використати обмежене бюджетне фінансування для досягнення конкретних державних результатів, тобто процес бюджетування стає прозорим.

Характерна риса програмно-цільового методу при бюджетуванні, як відмічає С.О. Левицька, – це зосередження уваги на продуктивності розробок [5]. Це означає, що продуктивність визначається як встановлення зв'язку між ресурсами і результатами діяльності, а результативність – це результати діяльності, які можна було б виміряти.

Якщо розглядати ПЦМ щодо бюджету, як складової частини ФБР, то мету й основні принципи застосування ПЦМ у бюджетному процесі України визначає затверджена урядом концепція його застосування [7]. Згідно з цією концепцією, запровадження ПЦМ спрямоване передусім на:

- забезпечення прозорості бюджетного процесу;
- оцінку діяльності учасників бюджетного процесу щодо досягнення поставлених цілей і виконання завдань, а також проведення аналізу причин невиконання бюджетних програм;
- упорядкування організації діяльності головного розпорядника бюджетних коштів щодо формування й виконання бюджетних програм;
- підвищення якості розроблення бюджетної політики тощо.

Програмно-цільовий метод складення бюджету, з наших позицій, можна і потрібно застосовувати не тільки до бюджету, а й до усіх інших елементів фінансової бази регіону: до програм інвестування, підприємництва, інноваційних розробок, обсягів залучення кредитів тощо.

Тоді метою цих програм повинен бути вимір обсягів витрат із фінансової бази регіону із тими результатами, які очікуються від здійснення цих витрат:

$$E = \frac{P_t}{B_t}, \quad (3)$$

де E – ефект від використання доходів фінансової бази регіону, грн.;

P_t – результат витрат, грн.;

V_t – обсяг витрат, грн.

Складовими елементами цільових програм по усіх компонентах фінансової бази регіону повинні стати:

- мета програми – законодавчо визначені основні цілі, яких необхідно досягти в результаті виконання програми;
- завдання програми – конкретні цілі, яких необхідно досягти в результаті виконання програми протягом відповідного періоду й оцінити за допомогою результативних показників;
- результативні показники – кількісні та якісні показники, які характеризують результати виконання програми, підтверджуються статистичною, бухгалтерською та іншою звітністю.

У свою чергу, результативні показники поділяються на групи: показники затрат; продукту; ефективності; якості.

Показники затрат визначають обсяги й структуру фінансових ресурсів, що забезпечують виконання даної програми.

Показники продукту використовуються для оцінки досягнення поставлених цілей – кількість користувачів товарами (послугами), виробленими у процесі виконання програми, тощо.

Показники якості відображають якість вироблених товарів (виконаних робіт, послуг). У своїй роботі ми надаємо приклад використання ПЦМ щодо програми «Розвиток підприємництва» (табл. 1).

Таблиця 1

Цільова програма «Розвиток підприємництва»

Показники	Зміст показника
1. Показники затрат (за фактичними цінами)	1. Дерегуляція підприємницької діяльності шляхом удосконалення нормативного регулювання та спрощення умов для започаткування та ведення бізнесу
	2. Проведення моніторингу виконання місцевими органами влади вимог чинного законодавства України з питань державної регуляторної політики
	3. Середня заробітна плата викладачів при навчанні майбутніх підприємців

1	2
	4. Вартість придбання матеріально-технічної бази для навчання 5. Частка вартості капітальних ремонтів і реконструкції інших об'єктів у капітальних видатках 6. Надання періодичних консультацій з питань ведення бізнесу
2. Показники продукту	1. Кількість підприємців, що проходять підготовку або перепідготовку у згоді з бізнес-планом підприємництва 2. Середня кількість дисциплін, що припадає на одного викладача
3. Показники ефективності	1. Середня вартість навчання одного підприємця. 2. Відношення фактичних видатків за календарний рік до планових надходжень від наданих послуг за основною діяльністю
4. Показники якості	1. Коефіцієнт якісної успішності підготовки за результатами учбового року 2. Відсоток фахівців вищої кваліфікації та фахівців з науковим ступенем, що здійснюють підготовку 3. Відношення кількості випускників до кількості зарахованих до навчання 4. Кількість підприємців, що відкрили свій бізнес або знайшли роботу у підприємстві (у відсотках до тих, що пройшли навчання)

1. Для успіху ПЦМ необхідна підтримка усіма зацікавленими сторонами. Загалом, процес реалізації усіх елементів ПЦМ триває 4-8 років. Із плином часу він скорочується шляхом застосування нових методів і технологій, які базуються на практичному досвіді. Запорукою успіху такої діяльності на рівні місцевого

самоврядування в Україні є підтримка з боку органів місцевого самоврядування.

Важлива умова досягнення конкретних цілей – завоювання довіри органів управління місцевого самоврядування з боку територіальної громади. ще більше – як елемент управління. Пріоритети повинні бути чітко визначені та відігравати провідну роль у розподілі ресурсів. Дослідження вчених вказують, що у багатьох органах місцевого самоврядування перехід до ПЦМ був спрощений чітким і правильно підготовленим планом стратегічного управління. Ефективний процес складання бюджету потребує оцінки програм капіталовкладень у розрізі їхнього внеску в програмні операції.

При складанні витрат за ПЦМ необхідно провести глибокий аналіз системи заходів (видів діяльності), для яких передбачається фінансування. При цьому варто врахувати, що проводиться аналіз не лише використання цільових фондів, а й діяльності в цілому.

3. ПЦМ передбачає жорсткість ресурсів і гнучкість потреб, вибір оптимального використання ресурсів для найбільш пріоритетних завдань.

Для цього під час планування, наприклад, місцевих бюджетів, необхідно акцентувати увагу на таких питаннях, як:

- можливість застосування не лише економічних категорій (статей витрат), а й урахування цілей, на які розпорядники коштів потребують фінансування;

- пошук нових резервів додаткових надходжень;

- можливість під час розгляду фінансовими органами проектів програм надання місцевим радам повнішої оцінки спрямування коштів на визначені цілі й висвітлення їхньої пріоритетності.

Висновки. Запровадження ПЦМ має стати гнучким процесом. Модель цього методу на національному рівні в такій самій формі не може бути застосована на регіональному чи міському рівнях. Упроваджений ПЦМ завжди повинен трактуватись як динамічна структура, зміни і уточнення мають бути виправданими і своєчасними.

Проблемними питаннями впровадження ПЦМ залишаються:

- певна складність методу для розуміння й оволодіння ним широким колом причетних до цього спеціалістів, оскільки при плануванні бюджетів, розвитку підприємництва та інших програм цей метод у край обмежений;

- удосконалення системи управління фінансами регіону, зокрема шляхом запровадження ПЦМ у інформаційно-аналітичних системах ведення регіональних витрат.

Отже, ефективність ПЦМ очевидна, спроможність розв'язання проблем упровадження цього методу не викликає сумніву. Одним із найактуальніших питань є широкий обмін практичним досвідом, обговорення наукової точки зору і,

безперечно, активна підтримка як на державному рівні, так і широкими громадськими колами.

Запровадження ПЦМ має стати універсальним процесом. Модель цього методу має єдиний методологічний підхід до планування витрат і дає змогу впроваджувати в усі елементи фінансової бази регіону. Впровадження ПЦМ дає можливість використання нових підходів до оптимізації фінансової бази регіонів.

Література

1. Бондарчук М.К. Планування бюджету на основі цільових програм / М.К. Бондарчук, І.С. Скоропад // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип..24.2. – С. 182-186.

2. Боровик П.М. Перспективи використання в Україні програмно-цільового методу бюджетного планування [Електронний ресурс] / П.М. Боровик, К.М. Мазур // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки . - 2013. - № 7. - С. 74-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vkhnau_econ_2013_7_14.pdf.

3. Коваль В.В. Організаційно-методичні засади програмно-цільового методу управління бюджетом на сучасному етапі розбудови України / В.В. Коваль // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – Сер.: Економічні науки. – Житомир : Вид-во ЖДТУ. – 2010. – № 53. – С. 326-329.

4. Крупка М. Програмно-цільовий метод бюджетування в Україні / М. Крупка // Вісник Львівського університету. – Сер.: Економічна. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка. – 2009. – Вип. 41. – С. 16-34.

5. Левицька С.О. Проведення програмно-цільового методу формування бюджетів / С.О.Левицька // Фінанси України. – 2004. – №.6 – С.29-34.

6. Огонь Ц.Т. Програмно-цільовий метод та ефективність бюджетних програм. / Ц.Т. Огонь // Фінанси України. – 2009. – №3. – С.20-29.

Про схвалення Концепції застосування програмно-

7. цільового методу в бюджетному процесі: Розпорядження Кабінету міністрів України від 14.09.2002р. за №538-р.

[Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/538-2002-%D1%80>

8. Сукрушева Г.О. Необхідність прогнозування видатків місцевих бюджетів в сучасних умовах розвитку економіки України. / Г.О. Сукрушева // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С. 66-89.

9. Януль І.Є. Застосування програмно-цільового методу формування бюджетів / І.Є. Януль // Фінанси України. – 2003. – №8. – С.19-22.

1. Bondarchuk M.K. Planuvannya byudzhetu na osnovi tsil'ovykh prohram / M.K. Bondarchuk, I.S. Skoropad // Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny. – 2014. – Vyp.24.2. – S. 182-186.

2. Borovyk P.M. Perspektyvy vykorystannya v Ukrayini prohramno-tsil'ovoho metodu byudzhetnoho planuvannya [Elektronnyy resurs] / P.M. Borovyk, K.M. Mazur // Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu im. V. V. Dokuchayeva. Ser. : Ekonomichni nauky. - 2013. - № 7. - S. 74-81. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vkh Nau_ekon_2013_7_14.pdf.

3. Koval' V.V. Orhanizatsiyno-metodychni zasady prohramno-tsil'ovoho metodu upravlinnya byudzhetom na suchasnomu etapi rozbudovy Ukrayiny / V.V. Koval' // Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. – Ser.: Ekonomichni nauky. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDTU. – 2010. – № 53. – S. 326-329.

4. Krupka M. Prohramno-tsil'ovyy metod byudzhetuvannya v Ukrayini / M. Krupka // Visnyk L'vivs'koho universytetu. – Ser.: Ekonomichna. – L'viv : Vyd-vo LNU im. Ivana Franka. – 2009. – Vyp. 41. – S. 16-34.

5. Levyts'ka S.O. Provadzhennya prohramno-tsil'ovoho metodu formuvannya byudzhetiv / S.O.Levyts'ka // Finansy Ukrayiny. – 2004. – № 6 – S.29-34.

6. Ohon' Ts.T. Prohramno-tsil'ovyy metod ta efektyvnist' byudzhetnykh prohram. / Ts.T. Ohon' // Finansy Ukrayiny. – 2009. – № 3. – S.20-29.

7. Pro skhvalennya Kontseptsiyi zastosuvannya prohramno-tsil'ovoho metodu v byudzhetnomu protsesi: Rozporyadzhennya Kabinetu

ministriv Ukrainy vid 14.09.2002r. za №538-r. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/538-2002-%D1%80>

8. Sukrusheva H.O. Neobkhidnist' prohnuzuvannya vydatkiv mistsevykh byudzhativ v suchasnykh umovakh rozvytku ekonomiky Ukrainy. / H.O. Sukrusheva // Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. - 2011. – № 36. – S.66-89.

9. Yanul' I.Ye. Zastosuvannya prohramno-tsil'ovoho metodu formuvannya byudzhativ / I.Ye. Yanul' // Finansy Ukrainy. – 2003. – № 8. – S.19-22.

Рецензент: Єлісєєва О.К., д.е.н., професор, зав. кафедрою статистики, обліку та економічної інформатики Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара.

20.12.2014

УДК 334.02 (332.14)

Гургула Тетяна

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГЕНЦІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИХ ПОСЕРЕДНИКІВ З РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті акцентується увага на фінансуванні діяльності інституційних посередників з реалізації державної регіональної політики в особі агенцій регіонального розвитку. Автор розглядає проблему в розрізі двох аспектів: мова йде про можливі фінансові кошти на започаткування діяльності інституційного посередника та про можливість фінансування поточної діяльності інституції. З урахуванням закордонного досвіду створення та функціонування мережі інститутів посередництва публічного та приватного секторів з реалізації державної регіональної політики автор розглядає можливі альтернативні джерела фінансуванням поточної діяльності агенції регіонального розвитку в Україні. Запропоновано поділ інституцій посередництва, що утворюються та функціонують як некомерційні організації, за критерієм диверсифікованості джерел їх фінансування